

CAPITALUL STRĂIN ȘI MIXT ÎN INDUSTRIA DE PRELUCRARE A PETROLULUI DIN JUDEȚUL DÂMBOVIȚA (1880-1938)

Georgeta Toma*

În perioada 1857-1895 producția de țiței a județului Dâmbovița a crescut an de an, de la 57 tone în 1857 la 47.000 tone în 1892, situând județul pe primul loc în producția de țiței națională¹. După anul 1895, locul fruntaș în producția de țiței va fi cedat județului Prahova pentru multă vreme. După adoptarea *Legii minelor din 1895* va pătrunde și în județul Dâmbovița capitalul stăin al marilor firme ce activau în industria petrolului: *Steaua Română, Internaționala, Româno-Americană, Astra-Română, Dâmbovița, Orion, Concordia, Columbia, Aquila franco-română*. Aceste societăți au obținut terenuri petrolifere în concesiune fie de la stat, fie de la particulari, în cele mai bune zone cunoscute ca fiind petrolifere: Colibași, Gura-Ocniței, Ocnița, Moreni (Bana, Țucani, Stavreopoleos, Pleașa, Piscuri), Bucșani, Teiș, Viforâta, Răzvad s.a. Ele își vor deschide șantiere de exploatare a țițeiului în localitățile amintite. Din cercetarea fondurilor societăților petroliere existente la Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Dâmbovița², nu se poate face o contabilizare exactă a capitalului investit în această industrie. Fondurile amintite cuprind în general acte de concesiune și arendare ale unor terenuri necesare pentru instalarea de sonde și a instalațiilor aferente. Aceste terenuri erau închiriate de la particulari, primării locale, de la Ocolul Silvic Târgoviște și Moreni. De asemenea, în aceste fonduri se găsesc date despre taxele și impozitele pe care le plăteau județului, orașului, comunei, pentru închirierea de terenuri necesare instalării de conducte de apă, gaze, petrol, țiței, stații de compresoare, stații de încărcare, depozite, linii telefonice, rezervoare.

Fondurile arhivistice cuprind date despre personalul angajat (funcții, salarii) cât și date despre accidente de muncă intervenite și despre măsurile luate. Interesant în aceste fonduri (*Astra-Română, Creditul Minier*) sunt datele oferite despre construcțiile necesare cazării muncitorilor angajați, construcții ridicate de

* Complexul Național Muzeal "Curtea Domnească" Târgoviște, Str. Justiției, nr. 7

¹ Mircea Alexandrescu, *Câteva date inedite privind exportul de petrol din județul Dâmbovița între anii 1881-1900*, în rev. *Acta Valachica*, Târgoviște, 1972, p.286.

² Societatea petrolieră *Astra-Română* – Șantierul Moreni 1911-1948; Societatea petrolieră *Steaua-Română* 1922-1948; Societatea petrolieră *Columbia* 1924-1948; Societatea petrolieră *Concordia* 1927-1948; Societatea petrolieră *Româno-Americană* 1928-1948; Societatea petrolieră *Dacia-Română* 1922-1948; Societatea *Continentală Petroliferă* 1921-1944.

aceste societăți. De asemenea, se mai găsesc date despre închirierea unor locuințe (Moreni, Gura-Ocniței) necesare angajaților.

Dat fiind nivelul cercetării noastre, în situația de față putem ilustra doar participarea capitalului străin și mixt în industria de prelucrare a petrolului. Modernizarea rafinăriilor necesită investiție de capital, ceea ce va duce fie la asocierea unor proprietari autohtoni de rafinării cu capitalul străin, cu crearea de societăți mixte (capital mixt), fie la vinderea rafinăriilor unor investitori străini, întrucât era foarte greu să se facă față concurenței.

Prelucrarea petrolului a început de timpuriu, apărând rafinării, mici distierii înainte de 1880, când se menționează existența a două rafinării mai vechi în Târgoviște, una cumpărată de I. Grigorescu (cătunul Mahalaua) pe care o modernizează în 1889 și alta situată în partea de sud a orașului și aparținând lui M. Câmpăneanu. În 1899, în județul Dâmbovița funcționau: 16 fabrici de petrol cu capital autohton, ce produceau 975 decalitre de petrol în valoare de 685.000 lei, o fabrică la Doicești care producea 75.000 decalitre petrol în valoarea de 57.000 lei și trei fabrici la Viforâta ce produceau 625.000 decalitre în valoare de 1.062.000 lei.³ Aceste rafinării au apărut după *Legea încurajării industriei naționale din 1887*, însă multe dintre acestea nu vor rezista concurenței fiindcă produceau derivate necompetitive datorită instalațiilor precare din dotare. În primul deceniu al secolului XX, datele statistice referitoare la industria de prelucrare a țițeiului amintesc și de rafinăriile din județul Dâmbovița. Date tehnice și referiri la dotările rafinăriilor din Târgoviște le aflăm din cererile și memoriile înaintate Ministerului Industriei și Comerțului în vederea obținerii avantajelor prevăzute de *Legea încurajării industriei din 1912*.

Rafinăriile existente în Dâmbovița își vor schimba de-a lungul anilor proprietarii, fie prin vânzarea lor altor proprietari, fie prin asocierea cu alți proprietari și înființarea de noi societăți. Date despre aceste schimbări intervenite le descoperim în cererile înaintate de noii proprietari s-au de arendașii acestora, Ministerului Industriei și Comerțului pentru obținerea avantajelor *Legii din 1912*. Rafinăriile erau nevoite să se dezvolte și să se modernizeze, să producă marfă ieftină (cost de producție) și competitivă pentru a rezista concurenței care era din ce în ce mai acerbă. Ca urmare a acestui fapt, nu toți proprietarii de rafinării vor putea face investițiile de capital necesare și mulți le vor vinde s-au arenda celor care erau dispuși să investească pentru a le putea moderniza. Date despre rafinăriile din județul Dâmbovița au apărut și în studii de specialitate publicate în prima parte al secolului al XX-lea.

Din studiul publicat în 1909, *Fabricile de petrol din țară*, de C. Hălăceanu, reiese că cea mai veche rafinărie existentă în județul Dâmbovița era a lui Gr. N. Grigorescu din Ulmi, înființată în 1878. Această rafinărie, după *Legea contingentării din 1908 (Legea Costiniu)*, era plasată în categoria a II-a, avea un capital investit de 80.000 lei și trebuia să producă 4.057,6 tone. Mai este amintită

³ Florica Dumitrică, *Date noi privind dezvoltarea industriei petrolifere la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în județul Dâmbovița*, în rev. *Valachica*, Târgoviște, 1969, p.110

rafinăria *Nicolescu Bazar*, care era considerată cea mai bună fabrică din Târgoviște în 1891, rafinărie ce va fi preluată de N.Neyerman. C.Hălăceanu mai amintește și alte rafinării existente în Târgoviște în 1909:

- rafinăria *Isak Haiman* de la Colanu, înființată în 1888, încadrată în categoria a III-a, ce posedă un capital de 100.000 lei și producea 3.396,7 tone;
- rafinăria *Ioan Grigorescu* de la Viforâta (cătunul Mahalaua), înființată în 1889, încadrată în categoria a II-a, ce posedă un capital de 581.000 lei și producea 16.608 tone;
- rafinăria *M.Câmpeanu&Co*, înființată în 1984, încadrată în categoria a II-a, ce posedă un capital de 1.000.000 lei și producea 3.840 tone;
- rafinăria *Rucăreanu* din Târgoviște, înființată în 1885 și reorganizată în 1899, încadrată în categoria a III-a, ce posedă un capital de 3.370.000 lei și producea 789,60 tone;
- rafinăria *Aurora* de la Colanu, încadrată în categoria I (nu sunt menționate nici capitalul pe care îl plasează, nici cantitatea pe care trebuie să o comercializeze).⁴

Inginerul T.Dobrescu în lucrarea, *Industria prelucrării țițeiului în ultimii 50 de ani 1881-1931*, arăta că în 1881 existau în țară 20 de rafinării ce aveau o capacitate totală de prelucrare de 110.000 tone anual, față de o producție de numai 16.900 tone. Autorul menționa în județul Dâmbovița existența a două rafinării: cea din 1878 a lui Gr. N. Grigorescu de la Ulmi și pe cea a lui N.Bazar din Târgoviște.⁵ În anul 1891, numărul rafinăriilor au crescut la 33 și dintre acestea este amintită rafinăria lui N.Bazar (preluată în 1891 de N.Neyerman). Această rafinărie se bucura de aprecieri pentru faptul că era bine organizată și condusă de mecanicul Islak Markus, constituind un exemplu. Rafinăria era de dimensiuni mici, posedă trei cazane cu o capacitate de 400 vedre ce rafinau petrolul de Glodeni. Pentru consumul intern, producea un petrol lampant de o calitate inferioară (30% din producție) față de cel pe care îl comercializa căilor ferate române (30% din producție)⁶. După modificarea *Legii încurajării industriei naționale* în 1912, rafinăriile existente în județul Dâmbovița se vor angaja într-un proces de modernizare cu scopul declarat al obținerii avantajelor oferite de lege. Obținerea acestor avantaje constituia un impuls major dat dezvoltării industriei de prelucrare a țițeiului, aflată în plină dezvoltare. Statul român sprijinea dezvoltarea industriei petrolului cu scopul producerii de derivate petroliere necesare dezvoltării și modernizării economiei, cât și creșterii volumului acesteia la export .

⁴ C. Hălăceanu, *Fabricile de petrol din țară*, în *Industria petrolului din România în 1908*, București, 1909, Tipografia Curții Regale F.Göbl & fii, p.154-155.

⁵ T.Dobrescu, *Industria prelucrării țițeiului în ultimii 50 de ani 1881-1931*, Extras din Buletinul Societății Politehnice nr.12/1931, p.5

⁶ *Ibidem*, p.10.

Rafinăria *Aurora-Colanu*

Rafinăria *Aurora-Colanu* sau *Aurora-Târgoviște* – cum este trecută în unele studii – a fost înființată în 1898 de societatea *Aurora* ce poseda capital olandez și german. Această societate, a înființat în 1898 două rafinării moderne⁷, una la Băicoi – județul Prahova și alta la Colanu – județul Dâmbovița (vezi anexa 1 și 2 - C. Hălăceanu, *Fabricile de petrol din România față de legea de contingentare din 1908*, Revue de petrole, 1912). Conform *Legii contingentării din 1908*, această rafinărie era plasată în grupa I, pe locul opt, urmată de rafinăria *Astra*.

Rafinăria avea în dotare șapte cazane de distilare dintre care: un cazan cu capacitate cuprinsă între două și trei tone, două cazane cu o capacitate cuprinsă între trei și patru tone și patru cazane cu o capacitate cuprinsă între cinci și șase tone⁸. Societatea mai posedă două rafinatoare de petrol și benzină, cu o capacitate de încărcare de 188,6 tone, trei rectificatoare de benzină cu o capacitate de încărcare de 39,8 tone și 11 rafinatoare de ulei. În ceea ce privește rezervoarele de înmagazinare a produselor finite, rafinăria posedă în 1908, 40 de rezervoare metalice cu o capacitate de 8.463m³ pe rezervor⁹.

Rafinăriile din grupa I erau cele care posedau cele mai moderne instalații de rafinat, acționate de generatori de aburi, motoare cu aburi și benzină, dinamuri, electro-motoare, instalații de iluminat electric, pompe, ateliere, garaje și vagoane cisternă. În 1908 rafinăria *Aurora* avea în dotare: șase generatori de aburi cu o suprafață de încălzire de 435m², un motor cu aburi ce producea 4H.P, două dinamuri (unul de 220W și altul de 380 amperi), un motor electric de 20H.P., opt lămpi cu arc și 120 lămpi incandescente (instalații electrice), nouă pompe cu aburi, un atelier de montaj, ajustaj și foraj și un atelier de dogărie¹⁰.

Datorită instalațiilor cu care era dotată, rafinăria putea rafina o cantitate de 60.352 tone, însă nu dispunea decât de o cantitate de 23.688 tone de petrol brut, ceea ce însemna că avea o capacitate de rafinare mai mare de 2,54% față de producția de petrol brut de care dispunea. În ceea ce privește capacitatea de rectificare a benzinei brute, rafinăria putea să rectifice o cantitate de 12.634 tone, însă nu dispunea decât de 8.054 tone de benzină brută, ceea ce însemna că coeficientul era de 1,42%. Rafinăria *Aurora* dispunea de o capacitate de înmagazinare de 7.532 tone pentru produsele finite și de 3.039 tone pentru țiței¹¹.

Conform *Legii Costiniu din 1908*, repartizarea cantităților de petrol celor 54 de rafinării, cantități pe care ele le comercializau în țară, s-au făcut după dotările tehnice ale fiecărei rafinării în parte. Societatea *Aurora-Târgoviște* ocupa locul opt în prima grupă și trebuia să pună în consum 1.323,30 tone de petrol lampant din totalul de 42.000 tone, consum estimat pe țară¹².

⁷ Ghe. Răvaș, *op.cit.*, p.51.

⁸ C.Hălăceanu, *op.cit.*, p.13.

⁹ *Ibidem*, p.170.

¹⁰ *Ibidem*, p.178-179.

¹¹ *Ibidem*, p.174.

¹² *Ibidem*, p.197.

Conform aceleiași legi, societatea *Aurora* avea o putere de distilare anuală de 78.960 tone, dar distila o cantitate maximă de 40.240 tone (calculată după media ultimilor patru ani). Referitor la capacitatea de inmagazinare a producției de derivate, aceasta era calculată în zile, ceea ce însemna că rafinăria *Aurora* putea să depoziteze producția obținută timp de 34 zile. În ultimii patru ani rafinăria și-a vândut produsele finite deținând o medie de 2.262,9 tone de produse vândute anual¹³.

După *Legea contingentării* consumului de petrol lampant din 1908, distileriiilor din categoria I li se repartizaseră 1,657% din consumul intern și din puterea lor totală de producție; cele din categoria a II-a dețineau 5,025% și cele din categoria a III-a dețineau 8,375%. Cele 54 de rafinării produceau anual o cantitate de 378.101 tone de petrol lampant, din care numai 42.000 tone erau pentru consumul intern și restul de 336,201 tone erau destinate exportului¹⁴. Producția destinată exportului era repartizată astfel: rafinăriile din categoria I exportau 91,69% din producție, cele din categoria a II-a exportau 46,67% din producție, iar cele din categoria a III-a exportau 25,33% din producție¹⁵. Această repartiție a producției pentru export se datora instalațiilor moderne deținute de rafinării care puteau obține produse competitive pentru piața externă și puteau face față concurenței produselor americane și rusești. Prin fixarea cantităților de petrol pe care fiecare rafinărie o putea desface în țară se urmărea îndreptarea activităților rafinăriilor către export, ceea ce însemna un imbold dat acestora spre modernizare, spre o producție superioară.

Rafinăria Fabricile Unite de Petrol, Isak Haiman & Co.

Rafinăria este cunoscută cu această denumire din anul 1912, așa cum reiese din cererea înaintată Ministerului Industriei și Comerțului pentru obținerea de avantaje economice conform *Legii din 1912*. Din actele de vânzare ulterioare ale acestei societăți, reiese că deținea trei rafinării: două la Colanu (una era vechea rafinărie, proprietate a lui Vasile Dumitrescu Giugălea) și alta la Doicești (rafinărie adusă în firmă de Ion Dumitrescu în 1908 ca aport social)¹⁶.

Date tehnice și de producție despre această rafinărie găsim în memoriul înaintat de societate Ministerului Industriei și Comerțului în 1912. Rafinăria se află la 1.000m depărtare de Târgoviște și ocupa un teren cu o întindere de 18.622m². Ea dispunea de o casă cu șase camere pentru sectorul administrativ, dintre care o cameră era destinată bucătăriei, iar pentru lucrătorii angajați, rafinăria avea construită o cazarmă. Rafinăria dispunea de spații rezervate rafinării țițeiului, parafinării, cât și amplasării cazanelor cu aburi. De asemenea, în dotarea rafinăriei, existau bazine pentru țiței și două magazii. Toate aceste construcții, cât și terenul pe care erau ele amplasate, erau estimate la suma de 85.681 lei. În memoriul amintit se află și un deviz cu sumele investite în mașini și aparate, care se ridicau la suma de 188.850 lei. Capacitatea de distilare a rafinăriei era dată de: cinci cazane

¹³ *Ibidem*, p.200.

¹⁴ *Ibidem*, p.202.

¹⁵ *Ibidem*, p.204.

¹⁶ Direcția Arhivelor Naționale Istorice Centrale (D.A.N.I.C.), fond *Ministerul Industriei și Comerțului, Industria petrolului*, Dos.4/1912-1938, f. 10.

cu capacități cuprinse între 3.000 și 22.000 litri; un cazan cu vapori ce avea o suprafață de încălzire de 60m²; un supraîncălzitor cu aceeași suprafață de încălzire și un rectificator cu o capacitate de 8.000 litri. Rafinăria dispunea de o instalație de parafinare cu două prese, trei rafinatoare, un topitor și filtre. De asemenea, în dotarea rafinăriei erau trecute și conducte de țigeli de doi țoli (1.800m lungime), conductele de petrol până la gară de doi țoli (1.800 m lungime) și conductele de păcură de 2,5 țoli(1800m lungime)¹⁷.

Obiectul muncii acestei rafinării, declarat în memoriu, era: “fabricarea de produse ca: benzină brută și rectificată pentru toate necesitățile, petrol lampant reglementar, motorină, uleiuri minerale de toate vâscozitățile cerute, parafină brută și rafinată, precum și păcură pentru uns și păcură pentru combustione”¹⁸. Materia primă – țigeliul – era adus de la Moreni, Gura-Ocniței și Glodeni prin conductele societății petroliere *Internaționala*, conectate la conducta exterioară a rafinăriei. Rafinăria mai folosea țigeli provenit din alte zone, care era transportat la societate pe calea ferată cu cazane-cisterne, proprietate a rafinăriei¹⁹. Se face referire la calitatea foarte bună a produselor obținute în procesul rafinării, cât și la măsurile privind protecția muncitorilor în timpul procesului de producție. Acestea se fac conform reglementărilor în domeniu, ceea ce însemna că manipularea produselor se făcea cu ajutorul pompelor de aburi și a compresorului de aburi astfel că “lucrătorul nu intervine niciodată la îndeplinirea acestei munci și nu este expus a inhala gazele de la aceste procese de rafinare, rectificare etc., periclitarea sănătății și vieții fiind cu totul exclusă”²⁰. Se mai specifică că societatea a angajat doar personal major care dispune de aptitudini și experiență în domeniu

Conform acestor date tehnice cuprinse în memoriu, rafinăria *Fabricile Unite de Petrol, Isak Haiman&Co*, va obține avantajele *Legii încurajării industriei din 1912*, prin *Jurnalul Consiliului de Miniștri* din 5 mai 1912²¹.

Acest act acorda următoarele scutiri pe timp de 30 de ani:

1. scutiri de vamă pentru mașini, părți de mașini și accesoriile lor, necesare atât în cursul funcționării cât și în cazuri de schimbare, completare sau mărire a fabricii;
2. reducere de tarife pe transport C.F.R.;
3. scutire de impozit direct către stat, județ și comună, cu excepția obligației de a plăti din beneficiul net anual al rafinăriei (conform articolelor 3 și 19 din *Legea încurajării industriei din 1912*) a următoarelor procente:
 - 3% pe an, în primii 10 ani;
 - 4% pe an, în perioada de după 10 ani;
 - 5% pe an, în ultima perioadă de 10 ani²².

¹⁷ *Ibidem*, Dos.4/1912-1928, f.3-4.

¹⁸ *Ibidem*, f. 2.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, f. 5.

²² *Ibidem*, f. 5-6.

În timpul Primului Război Mondial rafinăria a avut de suferit, a fost incendiată parțial, pagubele ridicându-se la suma de 10.000 lei. Rafinăria a continuat să producă, dar producția era mai mică: 45 de vagoane benzină pe an și 7-8 vagoane de uleiuri minerale²³.

După război, în 1920, una din rafinăriile firmei va fi vândută investitorului Jaques Rosenzweig & Co. În actul de vânzare din 14 iunie 1920 se menționează faptul că inițial fabrica a fost proprietatea lui Vasile Dumitrescu Giugălea (deci fabrica care se vinde acum) de la Colanu, aflată pe șoseaua națională Târgoviște-București, cu vecinii: la răsărit – șoseaua națională Târgoviște-București; la apus, nord și sud – fosta proprietate V.Dumitrescu Giugălea. În actul de vânzare se specifică că odată cu vânzarea fabricii sunt transferate asupra cumpărătorului J.Rosenzweig toate drepturile câștigate de la stat, județ și comună²⁴. Se mai specifică în actul de vânzare, că drepturile ce revin în urma despăgubirilor de război vor fi încasate de vânzători. Prețul vânzării era de 450.000 lei. Actul de vânzare este semnat de ambele părți, iar la vânzători sunt semnați și asociații lui Isak Haiman: Ilie Angelescu, Maria Popescu, Vasile Dumitrescu Giugălea, Ion Dumitrescu, Dumitru Vacioff și moștenitorii defunctului I.G.Bucșeneanu²⁵. Noul proprietar, Jaques Rosenzweig, s-a dovedit a fi un speculator al pieței, întrucât la câteva zile – 19 iunie 1920 – va vinde rafinăria inginerului Alexandru Manole din București cu prețul de 1.000.000 lei. În actul de vânzare se specifică: “terenul și fabrica care fac obiectul acestei vânzări au fost proprietatea societății în comandită *Fabricile Unite de Petrol din Târgoviște, Isak Haiman & Co* de la care au fost cumpărate de către dl. J. Rosenzweig, conform actului de vânzare, autentificat de Tribunalul Dâmbovița cu nr.984/1920 și transcris cu nr.2169/1920 de același tribunal”²⁶.

Rafinăria Helios

În 1919, societatea *Fabricile Unite de Petrol din Târgoviște, Isak Haiman & Co* va vinde o altă rafinărie de a sa din Colanu societății *Helios*, cu actul de vânzare autentificat de Tribunalul Dâmbovița cu nr.1045/1919²⁷, pentru suma de 380.000 lei investitorului Jaques Axenfeld²⁸. Vânzătorii rafinăriei din Colanu, ce aparțineau firmei sociale *Fabricile Unite de Petrol* erau Isak Haiman și asociații săi: I.Dumitrescu, V.Dumitrescu, Dumitru Vacioff, Ioan G. Bucșeneanu, Arghira I.Petrescu, Benone Petrescu, Filofteia I. Bucșeneanu, I Bucșeneanu, Ghe. Bucșeneanu, M.P.Popescu, Elena Secară, ing. M.Secară, M.Bucșeneanu, Petre C.Bucșeneanu²⁹. Societatea cumpărătoare *Helios*, va obține de la Ministerul Industriei și Comerțului la 18 august 1919, trecerea avantajelor *Legii încurajării industriei din 1912* pe numele ei, avantaje obținute prin *Jurnalul Consiliului de*

²³ *Ibidem*, Dos. 4/1912-1938, f.10.

²⁴ *Ibidem*, Dos. 4/1912-1928, f.80-81.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, f.82-83.

²⁷ *Ibidem*, Dos.4/1912-1938, f.26.

²⁸ *Ibidem*, p. 12-13.

²⁹ *Ibidem*.

Miniștri nr.1332, din mai 1912³⁰. Investitorul Jaques Axenfeld va cumpăra și rafinăria *Doicești* de la *Fabricile Unite de Petrol*, în iulie 1920 și începând cu 10 august 1920, va funcționa ca firmă sub denumirea de *Helios, Fabrica de petrol Jaques Axenfeld – Rafinăria Doicești*³¹. Ministerul Industriei și Comerțului, în 30 august 1920, comunică printr-o adresă firmei că rafinăria *Doicești* nu se bucură de avantajele *Legii din 1912*³².

În 1920, Jaques Axenfeld va vinde rafinăriile industriașului Alfred Löewenbach și Ferdinand Fery. Aceștia au cumpărat:

- fabrica din Colanu cu terenul, instalațiile și rezervoarele ei, precum și stația de încărcare de la Gara de Sud - Târgoviște;
- rafinăria *Helios* din Doicești cumpărată cu actul de vânzare nr.1260/1920;
- depozitul de desfacere de produse petroliere din Colanu (fost Elie Angelescu), situat în apropierea Gării de Sud –Târgoviște, lângă depozitul *Distribuția*, cumpărat cu actul de vânzare nr.1211/1920;
- terenul din vecinătatea fabricii Colanu, cumpărat de la Petre T. Catargiu, cu actul de vânzare nr.1261/1920;
- terenul din vecinătatea fabricii Colanu, cumpărat de la M. Petcu și Dumitru Ioan Petcu, cu actul de vânzare 1260/1920;

Prețul total al acestor valori mobile și imobiliare era de 850.000 lei, iar noii cumpărători se bucurau de toate drepturile ce le-au avut de la vechii proprietari³³. Noii cumpărători Alfred Löewenbach, Ferdinand Fery se vor asocia cu vechii proprietari Isak Haiman și Jaques Axenfeld și cu noii investitori C. I. Vasilescu, A.Diamant și I.M.Gotleib. Aceștia vor construi o nouă societate pe acțiuni, cu sediul în Târgoviște, numită *Helios*, actul constitutiv datând din 22 septembrie 1920 și este legalizat de Tribunalul Dâmbovița la nr. 3541/1920³⁴.

Societatea *Helios*, conform actului constitutiv, avea ca obiect al muncii următoarele activități:

- 1) industria petrolului și comercializarea petrolului și derivatelor sale;
- 2) dobândirea pe cale legală de terenuri petrolifere, pe care le va explora și exploata;
- 3) cumpărarea de rafinării, fabrici, cât și crearea de noi rafinării, fabrici sau orice alte industrii care să fie în legătură directă sau indirectă cu industria și comerțul petrolului și a derivatelor lor;
- 4) dobândirea pe cale legală, singură sau în asociații de întreprinderi similare;
- 5) exercitarea comerțului de petrol și derivate, fie cu propriile sale produse, fie cu ale altora;

³⁰ *Ibidem*, f.18.

³¹ *Ibidem*, f.20.

³² *Ibidem*, f.21.

³³ *Ibidem*, f.26.

³⁴ *Monitorul Petrolului Românesc*(M. N. P.), nr.21, IX, 1920, p.709-710.

- 6) societatea va putea să cumpere, să vândă, să ia în arendă și să dea în arendă orice bunuri mobile și imobile urbane și rurale ce ar fi utile întreprinderii sale, precum și orice drepturi și privilegii de natură petroliferă³⁵.

La constituirea societății *Helios* capitalul social era de 1.500.000, împărțit în 3.000 de acțiuni, fiecare acțiune avea valoarea de 500 lei și se puteau elibera titluri cumulative de 5,10,20,50 și de 100 acțiuni. Consiliul de administrație avea dreptul de a spori capitalul social prin emisiuni noi de acțiuni contra numerar, fie prin aporturi efective. Capitalul social de 1.500.000 lei a fost în întregime acoperit prin aporturile în numerar făcute de asociații:

- Alfred Löwenbach 1.140.000 lei – 2.280 acțiuni
- Isak Haiman 150.000 lei – 300 acțiuni
- Ferdinand Fery 50.000 lei – 100 acțiuni
- C.I.Vasilescu 50.000 lei – 100 acțiuni
- Ing.A.Diamant 10.000 lei – 20 acțiuni
- Ing I.M.Gotleib 50.000 lei – 100 acțiuni³⁶

Din capitalul societății, 30% a fost vărsat la *Banca Națională a României*, iar restul de 70% se va vărsa succesiv, odată cu cererea Consiliului de administrație. A fost ales și primul Consiliu de administrație, ales pe doi ani, din care făceau parte: A. Löwenbach, Petre Missir, J.Axenfeld, Isak Haiman, Armand Taubes, F.M.Gerstl. Au fost aleși cenzorii societății *Helios*, în persoanele: F.Fery, Carol Weinstein, C.I.Vasilescu, cât și cenzorii supleanți: Jean Jarevici, J.A.Keller și Andon Tulbencian³⁷.

Ministerul Finanțelor va comunica noilor proprietari prin adresa din 1 septembrie 1919, cu nr. 34.944, că a trecut pe numele lor avantajele *Legii încurajării industriei din 1912*. Adresele Ministerului Finanțelor din 11 ianuarie 1921 și respectiv 6 aprilie 1922 vor reconfirma societății *Helios*, că se bucură de avantajele *Legii încurajării industriei din 1912*³⁸. Fabrica de petrol, *Helios* își începe activitatea în 9 septembrie 1920, având ca prim președinte al Consiliului de administrație pe S. Deutur și vicepreședinte pe Isak Haiman³⁹.

Cu toate că societatea *Helios* a primit mai multe adrese de la Ministerul Finanțelor și Ministerul Industriei și Comerțului, prin care se bucura de avantajele *Legii încurajării industriei din 1912*, în anul 1922, Ministerul Finanțelor a comunicat societății că nu se mai bucură de aceste avantaje fiindcă ele au fost transferate fabricii *Planeta S.A.* În urma acestei comunicări, societatea *Helios* se adresează în 28 octombrie 1922 Ministerului Industriei și Comerțului. În adresa înaintată se arăta că societatea *Helios* a cumpărat fabrica de la Colanu de la firma

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ D.A.N.I.C, fond *Ministerul Industriei și Comerțului, Industria petrolului*, Dos.4/1912-1938, f.115.

³⁹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Dâmbovița, (D.J.A.N.DB.), fond *Camera de Comerț și Industrie*, Dos. 72/1920, f.23.

Fabricile Unite de Petrol din Târgoviște (care poseda mai multe rafinării) și că fabrica cumpărată de societatea *Helios* se bucura de avantajele *Legii încurajării industriei din 1912*, conform *Jurnalului Consiliului de Miniștri* cu nr.1332/1912, avantaje care au fost transferate societății *Helios*. Se mai arată că, *Fabricile Unite de Petrol din Târgoviște* au mai vândut o rafinărie societății *Planeta S.A.* “care nu are nimic de a face cu noi și cu avantajele noastre industriale”⁴⁰. Rezolvarea acestei situații durează un an, așa cum reiese din referatul întocmit de Ministerul Industriei și Comerțului în 27 octombrie 1923. Se arată în acest referat că, Isak Haiman a vândut două fabrici de petrol, una societății *Helios* și a doua societății *Planeta*, ambele aflate la Colanu (cătunul Ulmi). Se mai specifică că ambele fabrici s-au bucurat de avantajele *Legii încurajării industriei din 1912* și că acestea au fost transferate noilor proprietari: societatea *Helios* cu adresa nr. 63.201/1921 și societatea *Planeta S.A.* cu adresa 63.679/1923. În finalul referatului întocmit de Direcțiunea Industriei Mari se cerea ministrului Industriei și Comerțului să aprobe scindarea în două a avantajelor *Legii din 1912* și fiecare din proprietari să beneficieze de *Jurnalul Consiliului de Miniștri* nr.1332/1912, cu începere de la data petiției când s-a anunțat cumpărarea⁴¹.

În 1925, fabrica *Helios* încă mai avea de reparat instalațiile distruse în timpul războiului. Inspectorul industrial de la Direcția Generală a Industriei, din cadrul Ministerului Industriei și Comerțului, constata că rafinăria *Helios*, parcul de rezervoare și parafinăria au fost complet distruse de război, iar celelalte sectoare au suferit numai avarii. După cumpărarea rafinării de către societatea *Helios*, s-a trecut la refacerea ei și la acel moment (1925) ”fabrica dezvoltă o mică activitate de fabricație, iar pe de altă parte, continuă cu refacerea instalațiilor distruse”⁴². Rafinăria *Helios* își va mări capitalul, astfel că în 1936 avea un capital de opt milioane lei⁴³. Împreună cu alte rafinării din Târgoviște (*Carmen Petrol, Victoria, Frații Niculescu Ciufu, Dumbrava, Ioan Grigorescu*) rafinăria *Helios* era plătitoare de taxe către Primăria Târgoviște⁴⁴. Rafinăria *Helios* a fost pusă în lichidare în 1937 de Adunarea generală a acționarilor⁴⁵.

Rafinăria Roumanian Oilfields Limited - Târgoviște (Colanu)

Rafinăria acestei societăți este fosta rafinărie *Câmpeanu&Co*, înființată în 1894. Buletinul, *Monitorul Petrolului Românesc*, publica în 1900 date despre această rafinărie. Aflăm astfel, că era situată în fața Gării de Sud -Târgoviște, ocupând o suprafață de 5ha. Fabrica se alimenta cu țiței de la Glodeni din exploatarea propriei ale firmei *Câmpeanu&Co*. După anul 1898 producția de la Glodeni nu a mai fost suficientă și se va aproviziona cu petrol de la Câmpina. În primul an de activitate capacitatea de prelucrare a rafinării era de 800-1.000

⁴⁰ D.A.N.I.C., fond *Ministerul Industriei și Comerțului, Industria petrolului*, Dos.4/1912-1938, f.115.

⁴¹ *Ibidem*, f.125.

⁴² *Ibidem*, f.132.

⁴³ D.J.A.N. DB., fond *Tribunalul Dâmbovița*, secția II, Dos. 6/1936, f.208.

⁴⁴ Idem, fond *Primăria Târgoviște*, Dos. 38/1935 -1940, f.116.

⁴⁵ Idem, fond *Camera de Comerț și Industrie*, Dos. 72/1937, f.25.

vagoane, după care, în anul următor, și-a mărit capacitatea, ajungând să prelucraze 1.500-2.000 vagoane. Rafinăria producea: benzină, gazolină 6-8%, uleiuri solare 12%, uleiuri minerale 6%, parafină 2-3%, petrol lampant 47-50%⁴⁶. Această rafinărie exporta benzină în Elveția și Germania cu prețul de 10-15 lei suta de kilograme și petrol lampant în Germania, Austro-Ungaria și Bulgaria. Cea mai mare parte a petrolului lampant îl vindea însă în țară⁴⁷.

În 1910, rafinăria *Câmpeanu&Co* este preluată de societatea *Roumanian Oilfields Limited*, societate ce avea un capital de 1.060.000 lei investiți în această rafinărie. Date despre rafinărie, găsim în memoriul înaintat de societate în 16/29 martie 1911 Ministerul Industriei și Comerțului, prin care se cerea autorizația de funcționare. Rafinăria dispunea de un teren cu suprafața de 169.634m² și era aprovizionată cu țiței prin două conducte de la Moreni și Gura-Ocnitei, dintre care, una, de 18km, și aparținea societății. Rafinăria era dotată cu: rezervoare de înmagazinare ale produselor în capacități de 921 vagoane, 4 cazane de vapori cu o suprafață de încălzire de 320m², 14 cazane de distilare, un cazan în curs de instalare, două preîncălzitoare de țiței, trei mașini cu aburi, un dinam de 100 amperi și 120 volți, un compresor de aer de 20-25H.P. și un compresor de amoniac de 10-12H.P. Rafinăria posedă un atelier de strungărie, o parafinărie cât și o instalație de fabricare a uleiurilor minerale. Personalul angajat al fabricii putea ajunge în anumite situații, la 80 de angajați⁴⁸. Pentru a-și comercializa produsele, rafinăria dispunea de 15 vagoane cisterne și a mai comandat încă 10 vagoane. Rafinăria își comercializa singură mărfurile în afara țării, așa cum reiese din memoriu "face export direct pe uscat cât și prin porturi"⁴⁹. În cursul unui an rafinăria putea prelucra 4.475 vagoane țiței, obținând: benzină ușoară de 720° – 360 vagoane anual, benzină grea de 750° – 180 vagoane, petrol lampant – 750 vagoane, uleiuri – 20 vagoane, gaz-oil – 20 vagoane și reziduu⁵⁰. Societatea *Roumanian Oilfields Limited*, în martie 1912, se adresează Ministerului Industriei și Comerțului cu o cerere prin care cere avantajele *Legii încurajării industriei 1912*. În cerere se face specificarea că rafinăria din Colanu se încadrează în categoria prevăzută în art.3 al legii "întrebuințând pe lângă personal tehnic și administrativ, 50 de lucrători, toți români, și ca putere motrice, mașini cu aburi de 65 de cai putere și cazane cu aburi cu suprafața de încălzire de 320m²⁵¹." Rafinăria va obține avantajele *Legii încurajării industriei din 1912* prin *Jurnalul Consiliului de Miniștri* nr.974/912 publicat în Monitorul Oficial nr.84 din 15/28 iulie 1912⁵².

Rafinăria *Roumanian Oilfields Limited Târgoviște* în 18/31 iulie 1912 va fi cesionată unui vechi exploatator de petrol de origine olandeză R.Van Siekle,

⁴⁶ M.P.R., nr.8, 5/18VII, 1900, p.181.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ D.A.N.I.C, fond *Ministerul Industriei și Comerțului, Industria petrolului*, Dos.33/1912-1921, f.2

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*, f.3.

⁵¹ *Ibidem*, f.1.

⁵² *Ibidem*, f.14

domiciliat în Ploiești. Pe lângă rafinărie, prin actul de cesiune intervenit între societatea *Roumanian Oilfields Limited* și investitorul R. Van Sickle, se transmit și alte acte de cesiune ale exploatărilor petroliere ale societății, tot activul și pasivul, iar societatea nu își mai rezervă nici un drept asupra bunurilor societății⁵³. Prețul cesiunii consta într-o redevență de 4% din producția netă, la care se adaugă redevențele pe care societatea era obligată să le plătească celor care dețineau contracte de cesiune și arendare. Actul de cesiune este legalizat în 1912 de Tribunalul Prahova, secția I, cu nr.3223⁵⁴.

R. Van Sickle se adresează Ministerului Industriei și Comerțului, în 8 august 1912, cu o cerere prin care cerea trecerea avantajelor *Legii încurajării industriei din 1912*, obținute de societatea *Roumanian Oilfields Limited*, pe numele său – R. Van Sickle.

În 1913 activul *Exploatării Petrolifere R. Van Sickle* a trecut în patrimoniu societății *Roumanian Consolidated Oilfields Ltd (R.C.O.L.)*, societate care a fost autorizată să funcționeze prin Înaltul Decret Regal nr.439/1913⁵⁵. Activul *Exploatării R. Van Sickle* a fost preluat cu actul de cesiune-vânzare, autentificat de Tribunalul Prahova nr. 790/1913 și transcris de același tribunal la nr.1039/1913⁵⁶. În urma acestei tranzacții se cerea, la 25 februarie 1913, Ministerului Industriei și Comerțului să treacă avantajele *Legii încurajării industriei 1912* de pe numele lui R. Van Sickle pe numele societății *R.C.O.L.*

În 28 august 1913 rafinăria *Colanu* a societății *R.C.O.L* este vizitată de un inspector al Ministerului Industriei și Comerțului în scopul verificării datelor statistice pe care rafinăria le trimitea anual (conform articolului 21 din *Legea încurajării industriei din 1912*), date care se refereau la personal. Inspectorul constată ca în chenzina 15-30 august, fabrica a folosit 55 de lucrători, dintre care șase sunt străini, ceea ce însemna 11% din personal. De regulă, fabrica întrebuințează 50 de lucrători plătiți cu luna, restul sunt folosiți pentru lucrări ocazionale: reparații, curățări de cazane etc și sunt plătiți cu ziua. Rafinăria folosea 70 de lucrători atunci când se efectuau lucrări de întreținere ale instalațiilor. Personalul tehnic era asigurat de: trei lucrători stăini, un director de profesie inginer chimist, un șef de laborator de profesie tot inginer chimist și un distilator care nu avea studii. Personalul administrativ era asigurat de trei lucrători: un administrator de origine evreu și doi funcționari străini⁵⁷.

În timpul războiului, rafinăria a avut de suferit din cauza bombardamentelor. După război, în anul 1921 rafinaria înaintează Ministerului Industriei și Comerțului o cerere însoțită de un memoriu prin care se solicită confirmarea avantajelor *Legii încurajării industriale din 1912*. Memoriul înaintat cuprindea istoricul rafinăriei, date tehnice și scutirile de vamă obținute la

⁵³ *Ibidem*, f. 11-12.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ *Ibidem*, f.19.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 32.

cumpărarea unor utilaje de-a lungul timpului⁵⁸. În 18 aprilie 1921, Comisia industrială de pe Minister va soluționa dosarul înaintat de rafinăria *Romanion Oilfields Limited*. Rezoluția acestei Comisii era cea de suspendare a avantajelor industriale obținute conform ordinului nr. 974 din 1912⁵⁹.

Rafinăria Victoria

La originea acestei rafinării se află fosta rafinărie *N.St.Cezianu* din Colanu. În 1911, rafinăria este arendată de Nicolae I.Giuglescu cu contractul de cesiune și arendare nr.9800 din 23 iulie 1911, act autentificat sub acest număr de Tribunalul Ilfov. Pentru modernizarea acestei rafinării, N.I.Giuglescu se va asocia cu proprietarul târgoviștean, Iancu Bucșeneanu. În societatea creată, N.I.Giuglescu aducea ca aport social contractul de cesiune și arendare avut cu N.St.Cezianu, munca sa și un capital de 25.000 lei. Iancu Bucșeneanu aducea un capital de 5.000 lei, deșu la *Banca Dâmbovița*, și munca sa⁶⁰. Beneficiile obținute de noua societate erau împărțite astfel: 60% erau pentru N.I. Giuglescu și 40% pentru Iancu Bucșeneanu. Numele societății create de cei doi investitori era *Victoria* cu sediul în Târgoviște, în casele lui N.I.Giuglescu de pe bd. Carol⁶¹. Toate aceste prevederi, legate de noua societate *Victoria*, sunt trecute în actul de asociere încheiat în 23.XI.1911 și autentificat de Tribunalul Dâmbovița cu nr.1621/1911⁶².

În memoriul din 1912 înaintat de rafinăria *Victoria*, Ministerului Industriei și Comerțului, pentru obținerea de scutiri conform *Legii încurajării industriei din 1912*, sunt cuprinse date tehnice ale rafinăriei⁶³. Se arată, că rafinăria, fostă *N.St.Cezianu*, a fost modernizată și este dotată cu: un cazan de vapori cu suprafața de 60m²; șapte cazane de distilație pentru toate produsele petrolului cu o capacitate de 43.208 l; un rectificator de benzină vertical cu deflegmator; două rafinatoare pentru rafinarea petrolului și benzinei; trei rafinatoare pentru uleiuri minerale; o instalație completă pentru fabricat și rafinat parafina; o pompă de vapori cu abur direct, de aer comprimat, cu o putere de 8H.P. și cu o presiune de 6 atmosfere; trei pompe de aburi Vortington; opt rezervoare de fier și unul de lemn cu o capacitate totală de 1.092.000 l; un atelier de fierărie; un atelier de dogărie⁶⁴. Rafinăria procesa țiței de la Gura-Ocniței, extras de societatea *Internaționala* și transportat pe conducta ei, de la Gura-Ocniței la Târgoviște⁶⁵.

Rafinăria *Victoria* a avut de-a lungul existenței sale mai mulți proprietari, astfel că, în 1930, proprietarii ei erau Margareta Miclescu și Alexandru Racoviță, în calitate de soț moștenitor al Alexandrinei Racoviță. Acești proprietari, în 30 iunie 1930, încheie un contract de arendare a rafinăriei cu *Banca F.Geber*,

⁵⁸ *Idem, fond Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția Industriei Mari- Petrol, dos. 33/1912-1921, f. 8-10*

⁵⁹ *Ibidem, f. 48*

⁶⁰ *Ibidem, Dos. 14/1912, p.14.*

⁶¹ *Ibidem, p.15.*

⁶² *Ibidem.*

⁶³ *Ibidem, f.21-22.*

⁶⁴ *Ibidem, Dos. 26/1912-1945, f.5.*

⁶⁵ *Ibidem.*

proprietatea firmei *Petrolifera* și generalul G.Cantacuzino din București. Arendașii luau în arenda *Fabrica de Petrol Victoria* din comuna Colanu, cu toate instalațiile și îmbunătățirile sale, împreună cu curtea sa de trei pogoane. Termenul arendării era pe cinci ani (februarie 1931 – 1 februarie 1936), cu drept de prelungire cu încă cinci ani. Prețul arendării era de 400.000 lei⁶⁶; prețul era revăzut anual dacă raportul dintre leu și aur era depășit cu 5%, în plus sau în minus, față de prețul inițial.

Contractul de arendare al rafinării *Victoria* mai cuprindea și alte prevederi:

- toate taxele către stat, județ și comună, în afară de impozitul global al proprietății, sunt platite de arendași;
- terenul din spatele fabricii, în suprafață de 30 pogoane, se află și el în folosința arendașilor, fără posibilitate de subarendare;
- arendașii au obligația de a întreține împrejmuirea fabricii conform regulamentelor în vigoare, pe toată durata contractului;
- fabrica cu tot inventarul instalațiilor se va preda arendașilor pe bază de inventar, semnat de părțile contractante. Arendașii au obligația de a întreține instalațiile, iar la expirarea contractului, predarea instalațiilor se va face pe baza de inventar, specificându-se uzura;
- pentru modernizarea fabricii, arendașii își iau obligația ca, în termen de un an de zile, începând cu 1 februarie 1931, să doteze rafinăria cu:
 - un rezervor de țiței cu o capacitate de 30 vagoane;
 - un rezervor de motorină cu o capacitate de 10 vagoane;
 - un rezervor de motorină cu o capacitate de 5 vagoane;
 - un rectificator de 5.000 l capacitate;
 - două vase de control de 7.000 litri;
 - o blază de 20.000 litri (va fi instalată în termen de doi ani, cu începere din 1 februarie 1931).

Pentru dotarea fabricii cu aceste noi unități, arendașii contribuiau cu suma de 75.000 lei. După expirarea contractului, aceste dotări reveneau proprietarilor fără drept de despăgubire. Arendașii nu aveau voie să schimbe destinația fabricii închiriate și nici cedarea sau subarendarea, în parte sau în total, a contractului de arendare⁶⁷.

Societatea arendașă *Petrolifera*, societate în nume colectiv *F.Geber&Co*, din București, va solicita în 1932 Ministerului Industriei și Comerțului, să treacă pe numele ei avantajele *Legii încurajării industriei naționale din 1912*, avantaje obținute de rafinăria *Victoria* din Colanu–Târgoviște, proprietate a lui Al. Racoviță și Margareta Miclescu. Trecerea acestor avantaje se baza pe contractul de închiriere între ambele părți, autentificat de Tribunalul Ilfov cu nr.31.585/1930⁶⁸. Pentru rezolvarea acestei situații va fi întocmit un referat de către un inspector industrial, ce va fi înaintat la 14 mai 1932 Direcției Industriale din Ministerul Industriei și

⁶⁶ *Ibidem*, f.21.

⁶⁷ *Ibidem*, f.21-22.

⁶⁸ *Ibidem*, f.23.

Comerțului. Cu acest prilej, erau specificate și dotările rafinăriei: un cazan de aburi, trei pompe aspiro-respingătoare, un compresor, un agitator, un rectificator, două blaze, 15 rezervoare de lemn și patru de fier. Capitalul investit în instalații, teren, clădiri și chiria anuală este de 400.000 lei anual. Rafinăria putea procesa 300 de vagoane anual și producea: 60 vagoane benzină brută, 75 vagoane petrol lampant, 12 vagoane motorină, 140 vagoane păcură⁶⁹. Personalul care deservea fabrica era în număr de 20, toți de origine română. Asistența tehnică a rafinăriei era asigurată de un inginer specialist, iar de partea administrativă se ocupau funcționari angajați și chiar patronul însăși.⁷⁰ În finalul referatului se arată ca firma *Petrolifera*, societate în nume colectiv *F.Geber*, continuă să îndeplinească condițiile *Legii încurajării industriei naționale din 1912* și prin urmare, se pot transfera, pe numele noii firme, avantajele legii.

În anul 1941, rafinăria Victoria, proprietate a Margaretei Miculescu și Alexandru Racoviță v-a fi arendată societății *Petro – Carbon*, B. Bisov. În contract se menționa că rafinăria se arenda în starea în care se găsea împreună cu curtea sa de trei pogoane. Termenului de arendare al contractului era de trei ani, iar prețul arendării era estimat la 60000 lei pe an⁷¹. Cele mai importante clauze se refereau la modernizarea rafinăriei și la produsele pe care le v-a fabrica :

- arendașul poate să monteze mașini și instalații noi, iar acestea vor rămâne proprietatea sa la expirarea contractului

- arendașul poate crea o fabrică de ceară de petrol și derivate pe terenul fabricii pe cheltuiala sa și poate utiliza instalațiile vechi ale fabricii

Acest contract de arendare, făcea parte din dosarul înaintat de noul arendaș, *Petro – Carbon*, B. Bisov, Ministerului de Finanțe pentru transferul avantajelor industriale din 1912. Memoriul înaintat cu această ocazie, se referea la activitatea productivă viitoare. Se prevedea folosirea de materii prime ca : reziduuri de țitei parafinoase, țiteiuri foarte parafinoase, uleiuri vâscoase, păcură rezultată din țiteiuri parafinoase prin distilare, parafine rafinate. Pentru obținere acestor produse se folosea combustibil ca : păcură tip și țiteiuri degradate din batalurile schelelor petrolieră⁷²

Rafinăria după retehnologizare își propunea să producă specialități ca : ceară de petrol în cantitate de 30 – 40 tone lunar, vaselină tehnică industrială filantă în cantitate de 30- 40 tone lunar, motorină industrială și motorină rafinată. Memoriul cuprindea și date despre personalul angajat. Se prevedea angajarea următoarelor categorii de angajați : un procurist - administrator, un inginer- chimist șef, un inginer – chimist administrator, 15 lucrători calificați și 20 de lucrători necalificați. Pe viitor se prevedea construirea unui cămin al rafinăriei care va fi dotat cu bibliotecă, radio și o sală de dans. Capitalul rafinăriei era estimat la 2000000 lei –

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ *Idem, Fond Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția Industriei Mari – Petrol, dos. 26 /1912 – 1942, f. 20*

⁷² *Ibidem*, f. 28

capital fix, iar capitalul de rulment era nelimitat⁷³. Adresa din 3 iunie 1942, a Ministerului de Finanțe va comunica rafinării *Petro – Carbon* (noua denumire) că i-au fost transferate avantajele Legii industriale obținute prin Jurnalului Consiliului de Ministrii nr. 925/1912⁷⁴.

Rafinăria Suzana

Această rafinărie a existat la Ulmi, înființată de societatea *Româno-Africană*. Aceasta din urmă a fost înființată în 1927 și deținea terenuri petrolifere la Gura-Ocniței. În 1928, această societate petroliera avea un capital de 160.000.000 lei, șantiere și la Buștenari și Ceptura (Prahova) și două rafinării: una la Ploiești – *Xenia* și alta la Ulmi (județul Dâmbovița) – *Suzana*⁷⁵.

Date despre această rafinărie se găsesc în ancheta din 31 decembrie 1928, efectuată de Ministerul Industriei și Comerțului. Conform acestor date, rafinăria a fost înființată în 1925, ea prelucra țițeiul de Gura-Ocniței care era transportat printr-o conductă de 4 țoli. Capacitatea de distilare, în 24 de ore, era de cinci vagoane de țiței. Ancheta a înregistrat ca dotări tehnice: șase pompe de manipulare și un grup electrogen pentru iluminat. Referitor la personalul angajat, se specifică că sunt angajați : un administrator superior, doi administratori inferiori, 17 lucrători pentru care se plătește lunar 70.800 lei. Se mai precizează că, rafinăria nu a avut nici un accident de invaliditate sau accident soldat cu deces. Rafinăria putea să prelucreze anual o cantitate de 7.342 tone țiței, dintre care obținea derivate petroliere: 840 tone benzină ușoară, 18 tone benzină medie, 403 tone benzină grea, 1.961 tone petrol lampant, 562 tone motorină și 3.361 tone păcură. Această producție era vândută către C.F.R.(2.200 tone), N.F.R.(500 tone) și restul particularilor⁷⁶.

Despre existența unor rafinării în Târgoviște amintesc și planurile orașului, întocmite începând cu 1886. În acest an, institutorul D.P.Condurățeanu realiza *Planul orașului Târgoviște și a locurilor din apropiere*. În acest plan apar găzăriile (rafinării mici):

1) pe șoseaua județeană Târgoviște-Găiești-Vlașca, în apropierea gării Ciocârlanu (stația Târgoviște Sud), se afla găzăria *Angelescu*;

2) în cătunul Mahalaua – comuna Viforâta – apare găzăria *Ioan Grigorescu*;

3) pe șoseaua Mânăstirii Dealu apare găzăria *Isdrulu* (confirmată doar de această sursă);

4) pe șoseaua județeană Câmpulung-Târgoviște este menționată găzăria *Luculescu* și o alta fără nume;

5) pe șoseaua națională Târgoviște-Titu, la Ulmi, apar găzăriile: *Niță Cozma* (confirmată doar de această sursă) și *Gr. Gavrilescu*.⁷⁷ (vezi anexa 3).

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ *Ibidem*, f. 32

⁷⁵ *Ibidem*, fond Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția minelor, Dos.118/1930, f.5.

⁷⁶ *Ibidem*, p.6-8.

⁷⁷ Biblioteca Academiei Române, fond Hărți, D.P.Condurățeanu, *Planul orașului Târgoviște și a locurilor din apropiere pentru studiul geografiei județului*, D.XXXVIII46.

În planul orașului Târgoviște din 1910, întocmit de inginerul șef al Serviciului Tehnic, Nicolae Bruneanu, apare doar rafinăria lui Ioan Grigorescu⁷⁸. În 1913, inginerul ajutor Ștefan Septvile întocmește un plan al orașului folosind planurile existente, dar aduce și completări. Referitor la rafinăriile din oraș, sunt marcate ca existente la acea dată: *Fabrica de petrol Oilfields*, pe drumul județean Târgoviște-Găiești, în apropierea Cimitirului Central; depozitul de produse petroliere aparținând lui I.Grigorescu, aflat în aceeași locație și rafinăria de la Mahalanua a lui I.Grigorescu⁷⁹. Planul orașului Târgoviște realizat în 1928 de St. D.Sachelaride, inginerul șef al Serviciului Tehnic, menționează pe drumul județean Târgoviște-Găiești, în apropierea Cimitirului Central, rafinăriile: *Fabrica de petrol Ioan Grigorescu* (mutată de la Mahalaua în 1922); rafinăria *Victoria*, *Societatea de petrol Distribuția* și *Fabrica de petrol Panțu*⁸⁰.

Concluzii

Privind retrospectiv perioada 1880-1938 din istoria României, din punct de vedere al rolului capitalului străin și mixt în economia țării, vom constata anumite realități produse de acesta. În deceniile de după Unirea Principatelor, România era o țară fără mijloace de transport modern, fără o industrie mecanizată, fără cadre tehnice specializate și secătuită de resurse financiare. În aceste condiții, modernizarea economiei naționale nu se putea face decât preluând și utilizând mijloace financiare, tehnice și mașini-utilaje provenite din străinătate, care să participe alături de sursele noastre interne la punerea în valoare a bogățiilor naționale.

Petrolul, constituia una din cele mai bogate resurse de energie și materie primă pentru industrializarea și modernizarea economiei. Exploatarea acestei resurse și valorificarea ei aducea reale foloase economiei românești, grăbind integrarea țării în rândul țărilor civilizate și dezvoltate din apusul european. Înțelegând adevărata importanță a petrolului pentru economia țării, clasa politică a promovat legi, regulamente care au alcătuit o legislație petroliera pentru punerea în valoare a acestui zăcământ. Legislația petrolieră a statului român din perioada 1895-1937 a cunoscut o permanentă evoluție, deoarece au fost adoptate legi sau au fost modificate cele existente pentru a asigura cadrul necesar dezvoltării industriei petrolului. Legislația adoptată a purtat amprenta politicului aflat la guvernare și a determinat pătrunderea capitalului străin în petrolul românesc.

Ca urmare a nevoii de capital pentru exploatarea și valorificarea petrolului în 1895 s-a adoptat *Legea minelor*, care a favorizat pătrunderea capitalului străin, clarificând astfel poziția clasei politice față de acesta. În urma adoptării codului minier, capitalul străin a pătruns masiv în industria petroliera. Astfel că, în preajma Primului Război Mondial, în industria de petrol erau investite capitaluri de unsprezece proveniențe (naționalități) care dețineau 94-96% din totalul capitalurilor investite, ducând la internaționalizarea acestei industrii. În prima fază a pătrunderii capitalului străin (1895-1903, 1903-1916) în industria petrolului, acesta

⁷⁸ Cristian Moisescu, *Târgoviște. Monumente istorice și de artă*, București, 1977, p.24.

⁷⁹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Dâmbovița(D.J.A.N. DB.), *Colecția planuri-POT*, D.35/1914.

⁸⁰ *Ibidem*, *Colecția Hărți*, 2140 LXI-80.

a avut un rol benefic în dezvoltarea acestei ramuri, date fiind condițiile generale de dezvoltare ale industriei românești. Rolul capitalului străin în această fază a fost acela de a forma și afirma prima mare industrie în vechiul Regat – industria petrolului.

Până la 1900, statul român nu a promovat o politică petrolieră prevăzătoare, în acord cu interesele sale de valorificare a resurselor petroliere, în folosul țării, din lipsa voinței politice și din cauza absenței resurselor financiare interne. Statul român a acordat o atenție mică chiar propriilor terenuri petrolifere, concesionând o mare parte (3.653 ha) în condiții dezavantajoase, fără să întrevadă urmările acestei concesiuni. Rezultatul acestei politici a fost concesionarea celor mai bogate zone petrolifere, atât ale statului, cât și ale particularilor către capitalul străin.

După 1900 statul român a promovat o politică petrolieră prevăzătoare, adoptând legi și regulamente care să înlăture imperfecțiunile *Legii minelor din 1895*. Legislația adoptată după 1895 până în 1924 va stabili un regim legal pentru viitoarele concesiuni de pe terenurile statului, în acord cu interesele naționale și cu atragerea capitalului străin, necesar dezvoltării industriei de petrol aflate la începuturile modernizării ei.

După Primul Război Mondial legislația petrolieră v-a influența în continuare pătrunderea capitalului străin în petrolul românesc, însă într-o proporție mai mică față de perioada antebelică. *Constituția de la 1923*, prin articolul 19 și *Legea minelor din 1924*, a adoptat principiul naționalizării subsolului minier, ceea ce va contribui la creșterea proporției capitalului românesc în industria petrolului, în detrimentul celui străin. Modificările ulterioare aduse *Legii minelor* în 1929 și 1937 nu au afectat prea mult ponderea capitalului străin în petrolul românesc. Proporția deținută de capitalul străin se va diminua după aplicarea *Legii minelor din 1924*, de la 94-98% (înainte de război) la 80-86%, iar după modificările *Legii din 1929*, proporția va fi de 70-73%.

Legislația miniera adoptată după război a produs o nouă ierarhizare a capitalului străin în petrolul românesc. În perioada antebelică capitalul german deținea locul fruntaș, urmat de capitalul englez, olandez și francez. După război, ca urmare a lichidării bunurilor aparținând societăților ex-inamice, capitalul englez, olandez și franco-belgian vor deține primele locuri în investițiile de capital în petrolul românesc.

Dacă privim procentele deținute de capitalul străin după adoptarea legislației din perioada 1924-1937, constatăm că acesta a pierdut câteva procente față de perioada antebelică, dar și-a păstrat pozițiile deținute anterior și s-a consolidat. Acest fenomen s-a datorat faptului că legislația petroliera nu a fost aplicată riguros și s-a abdicat uneori de la principiile legislației în favoarea capitalului străin.

Capitalul străin a jucat un rol important în perioada de început a industriei petroliere, când României îi lipseau mijloacele materiale și cunoștințele necesare pentru punerea în valoare a acestei bogății. După această perioadă, capitalul străin s-a consolidat, a continuat să fie un capital de exploatare care trimitea peste granițe

produsul obținut ca urmare a remunerării lui. Economia națională nu a beneficiat de exploatarea petrolului decât într-o mică măsură sub forma de redevențe cuvenite statului pentru concesiunile de terenuri și din impozitele către fisc. Așa cum remarca inginerul Ion Teodorescu, în studiul *Capitalul investit în industria petrolului*, în România, spre deosebire de alte țări, capitalul străin a fost mai “egoist”, deoarece nu a contribuit decât într-o mică măsură la dezvoltarea economiei naționale pentru că își urmărea în primul rând interesele sale.

Legile economice și legislația petrolieră au prevăzut măsuri în ceea ce privește folosirea personalului românesc în industria petrolului, pe specialități: tehnic, administrativ, lucrători.

Legea minelor din 1924 obliga societățile petroliere care obțineau concesiuni de la stat să aibă conducere românească și un procent de 75% din personal (atât personal superior cât și inferior, tehnic, comercial și administrativ) de origine română; în caz contrar societatea pierdea concesiunea. Cu toate că aceste legi prevedeau măsuri pentru folosirea forței de muncă românească în sectorul de conducere, tehnic și administrativ, ele nu au fost respectate.

Personalul tehnic superior și administrativ era reprezentat în majoritate de străini, iar cetățenii români erau minoritari. Românilor le erau rezervate locurile de muncitori calificați, necalificați și cu ziua și numai într-o proporție redusă erau angajați în posturi tehnice și administrative.

Referitor la capitalului mixt din industria petrolului, în județul Dâmbovița acesta a apărut ca o necesitate a modernizării după anul 1912. Capitalul mixt este prezent în industria de prelucrare a țițeiului în rafinării. La sfârșitul secolului al XIX-lea în județul Dâmbovița existau un număr 16 de mici rafinării care trebuiau să se modernizeze pentru a rezista concurenței. Ca urmare a modernizării lor, unele dintre aceste rafinării au beneficiat de sprijinul statului prin obținerea avantajelor oferite de *Legea încurajării industriei naționale din 1912*. Pentru a face față acestei situații, proprietarii de rafinării s-au asociat cu străinii deținători de capital mobilier, sau au vândut rafinăriile celor care dețineau capital și, în foarte puține cazuri, au rezistat concurenței (precum *Întreprinderile Ioan Grigorescu*).

Abstract

Oil has been one of the richest energy and raw material resources for the industrialization and modernizing of Romanian economy. The exploitation of this resource was very fruitful for the Romanian economy, accelerating the country's integration among the western Europe civilized and developed countries.

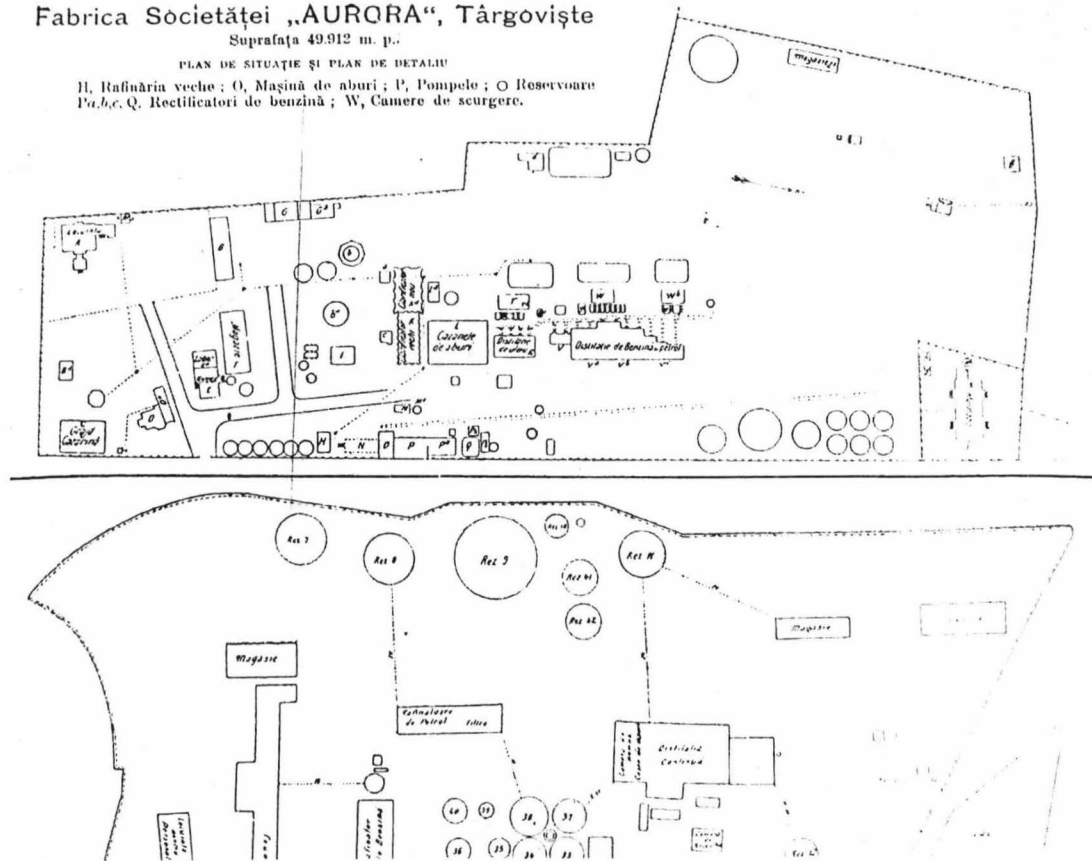
The financial capital has appeared as a necessity in order to modernize the oil industry. At the end of the 19th century, in the Dambovita county were a number of small refineries, which had to modernize in order to face the competition. In order to deal with this challenge, the refinery owners became associates with the holders of financial capital, or they sold the refineries to holders of such capital and very few of them were able to face the competition.

Fabrica Societății „AURORA“, Târgoviște

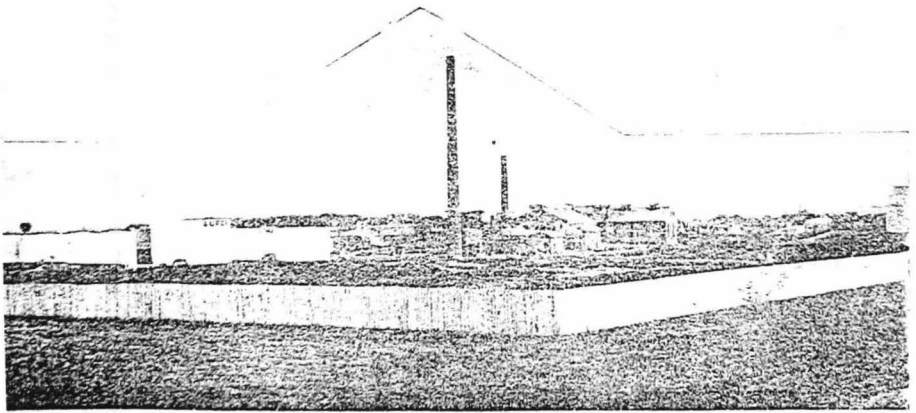
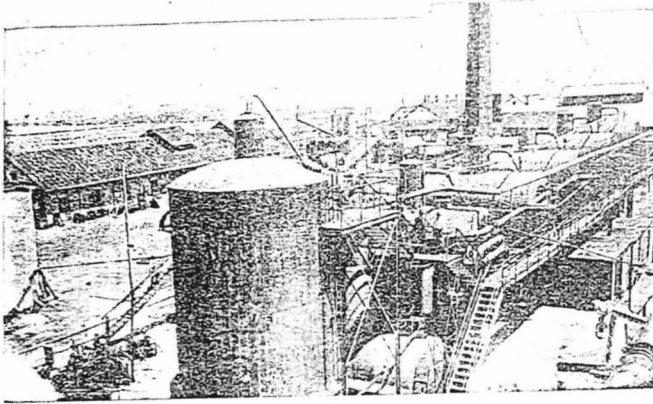
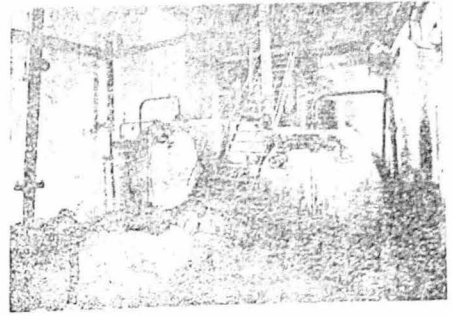
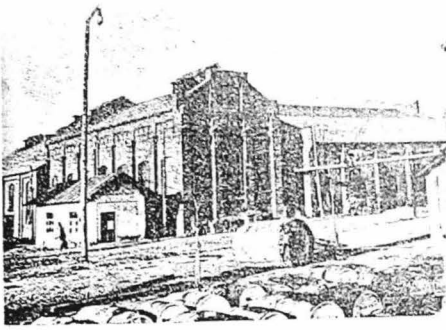
Suprafața 49.912 m. p.

PLAN DE SITUAȚIE ȘI PLAN DE DETALIU

H, Rafinăria veche; O, Mașină de aburi; P, Pompelo; □, Rezervoare
P.a., b., c., Q, Rectificatori de benzină; W, Camere de scurgere.

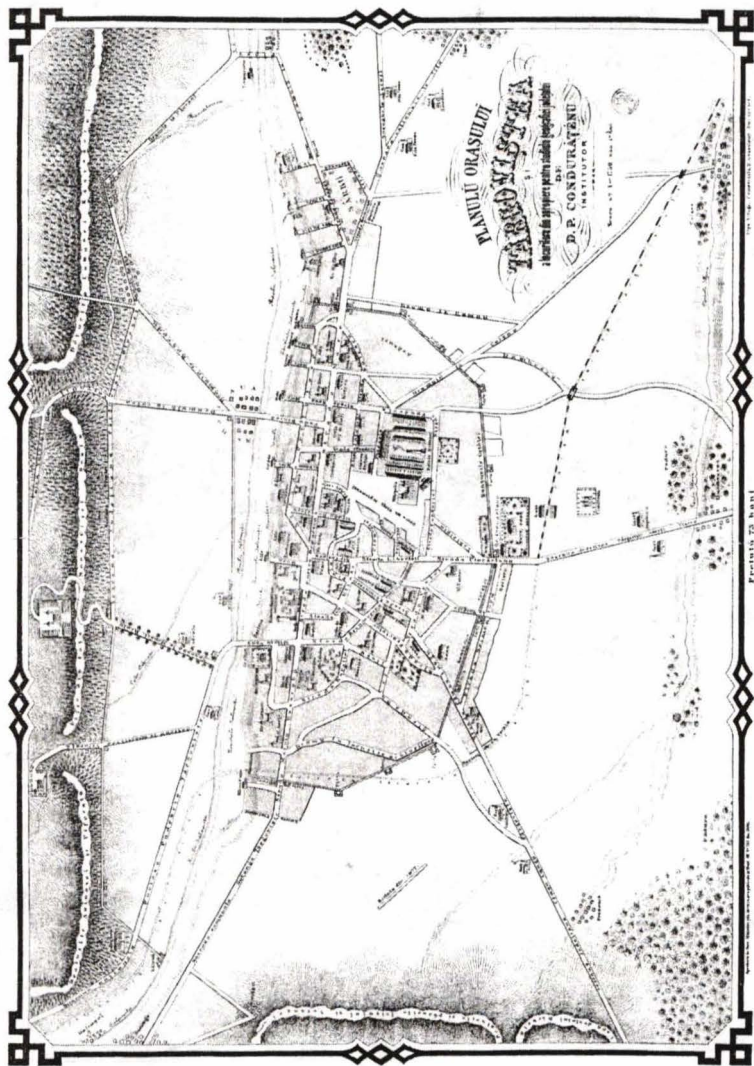

ANEXA 1

FABRICA SOCIETĂȚII „AURORA”
Vedere pe deasupra bateriei de distilație din făcoi (în mijloc)
Vedere generală și a corpurilor principale din fabrica de la Târgoviște.

ANEXA 2

ANEXA 3